

У ТРЭПТАУ-ПАРКУ ў Берліне стаіць вядомая ўсяму свету скульптура — савецкі салдат з выратаванай дзяўчынкай на руках. Такім увайшоў у сусветную гісторыю і ў сэрцы людзей воін-вызваліцель, які пазбавіў мільёны людзей ад крывавага жахаў фашызму.

Таму ніколі не вянуць жывыя кветкі ля падножжаў велічных манументаў і сціплых помнікаў нашым салдатам ва ўсіх краінах свету. А гісторыя адкрывае ўсе новыя подзвігі...

9 мая — у дзень перамогі над фашысцкай Германіяй — увесь свет аддае належнае гераізму савецкага народа, які вынес на сваіх плячах асноўны цяжар другой сусветнай вайны. Фашысты кінулі ў наступленне на СССР 190 дывізій, для вядзення вайны былі выкарыстаны матэрыяльныя рэсурсы амаль усёй Еўропы.

Па закліку Камуністычнай партыі ўвесь савецкі народ узяўся на барацьбу з захопнікамі і праявіў бяспрыкладны гераізм. Хто не ведае аб вялікіх бітвах пад Масквой і Волгаградам, аб подзвігах радавых Аляксандра Матросова і Феадосія Смалячкова,

Хай заўжды свеціць сонца!

капітана Гастэлы і генерала Даватара? Кінула ўсенародная вайна і ў тыле ворага, якая, нягледзячы на жорсткія рэпрэсіі акупантаў, шырылася з кожным днём. Толькі партызаны Беларусі знішчылі больш жывой сілы і тэхнікі праціўніка, чым арміі ЗША, Англіі і Францыі разам узятыя.

Нават будучы ў палоне ў фашысцкіх лагерах, савецкія людзі гераічна змагаліся, стваралі падпольныя арганізацыі, наладжвалі ўцёкі. Як можна не ганарыцца бяспрыкладным подзвігам, зробленым Героем Савецкага Саюза Дзевятаевым і яго дзевяцю сябрамі? Савецкія ваеннапалонныя, знаходзячыся ў канцэнтрацыйным лагеры на маленькім востраве, захапілі нямецкі самалёт і на ім пераляцелі да сваіх.

Перамога савецкага народа ў Вялікай

Айчынай вайне, гаворыць Праграма КПСС, «пацвердзіла тое, што няма ў свеце сіл, якія маглі б спыніць паступальны рух сацыялістычнага грамадства».

Залачыўшы раны вайны, наша Радзіма зрабілася самай моцнай і самай цудоўнай краінай у свеце. У выніку перамогі над нямецкім фашызмам і японскім мілітарызмам на шлях сацыялізма сталі многія краіны Еўропы і Азіі. Узнік магутны лагер сацыялізма — аплот міру і дэмакратыі.

9 мая — вялікае і радаснае свята савецкага народа. Але ў гэты дзень мы таксама з болей успамінаем аб тых, хто загінуў на палях бітваў, аб тых, хто стаў ахвярай фашысцкіх зверстваў, аб тых, каго вайна гвалтоўна адарвала ад роднага дома і закінула на чужыну.

Радзіме дарагая кожная добрая справа яе сыноў. Яна з удзячнасцю помніць аб тым, як многія эмігранты ў час вайны аддавалі апошнія грошы і маёмасць у дапамогу савецкім людзям, як яны адстаялі і адстаяваюць праўду аб роднай зямлі. Тыя ж, хто свядома ўхіліўся ад гэтай свяшчэннай барацьбы, хто бязвольна плыў па хвалях падзей ці нават апынуўся ў лагеры ворагаў Радзімы, хай падумаюць аб сваім абавязку перад ёю, хай выкупаць сваю віну, аддаючы сілы і час справе абароны міру.

Дзеці, якія нарадзіліся ў год перамогі, святкуюць сваё васемнаццацігоддзе. Васемнаццаць год міру! Зробім жа ўсё, каб яны ніколі не чулі свісту куль і снарадаў, каб неба над імі не закрылі чорныя хмары вайны.

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ КАМІТЭТА ЗА ВЯРТАННЕ НА РАДЗІМУ І РАЗВІЦЦЕ КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЕЙ З СУАЙЧЫННІКАМІ

№ 36 (721)

Май 1963 г.

Год выдання 9-ы

Гэта не легенда

Вайна пакінула многа легенд пра бясстрашных герояў. Расказвалі, як у першых баях 1941 года адзін савецкі салдат знішчыў калону нямецкіх танкаў. Паверыць гэтаму было цяжка, аднак легенда пра героя ўпарта жыла ў народзе. Расказвалі, быццам саміх немцаў здзівіла адвага рускага салдата і яны пахавалі яго з воінскімі ўшанаваннямі. Называлі нават месца легендарнага змагання — вёска Сакольнічы каля беларускага горада Крычава. Паказвалі і магілу героя: на ёй ляжала нарка з чырвонаармейскай зоркай, прабітая кулямі. І толькі аднаго ніхто не мог сказаць — імя героя.

Дык подзвіг гэта ці толькі легенда?

Цяпер, калі закончаны шматгадовыя пошукі і знойдзены новыя дакументы, можна з цвёрдай упэўненасцю сказаць: не, гэта не легенда!

17 ліпеня 1941 года фашысцкая танкавая калона рухалася па Маскоўска-Варшаўскаму шасэ. Нашы чаці пакінулі Крычаў і

адступілі за Сож. 409 полк 137 стралковай дывізіі заняў абарону ля шасэ. Калі танкі прыблізіліся да вёскі Сакольнічы, к мосту праз рачулку Дабросць пехацінцы падрыхтаваліся к бою. Але супраць танкаў былі толькі гранаты. І ў гэты рашаючы момант ля моста раптам ажыла замаскаваная ў кустах гармата. Першымі выстраламі яна падпаліла галоўны танк і замыкаючую бронемашыну. Калона спынілася. Адзін танк спрабаваў прарвацца праз мост і раздушыць гармату, але быў расстреляны ва ўпор. Зварнуць з шасэ машыны не маглі: вакол балота. Тым часам гармата вяла дакладны і часты агонь. Запалала доўгая чарада танкаў і бронетранспарцёраў. Праз дым, які ахутаў калону, танкі наўгад стралялі па савецкай гармаце. Некалькі машын спаўзлі з шасэ і тут жа завязлі ў багне. Другая танкавая калона, якая паказалася ўдалечыні, спынілася...

Пехацінцы 409 палка, якія назіралі бой, радаваліся: малайцы

артылерысты, не падвялі! Былы палітрук роты Е. Шамякін — цяпер маскоўскі інжынер — нядаўна ўспамінаў, што ў тыя хвіліны ў байцоў і камандзіраў палка склаўся ўражанне, быццам агонь па танках вядзе цэлая батарэя. Толькі праз некалькі дзён дайшоў слых, што варажюю калону ля вёскі Сакольнічы знішчыў адзін артылерыст.

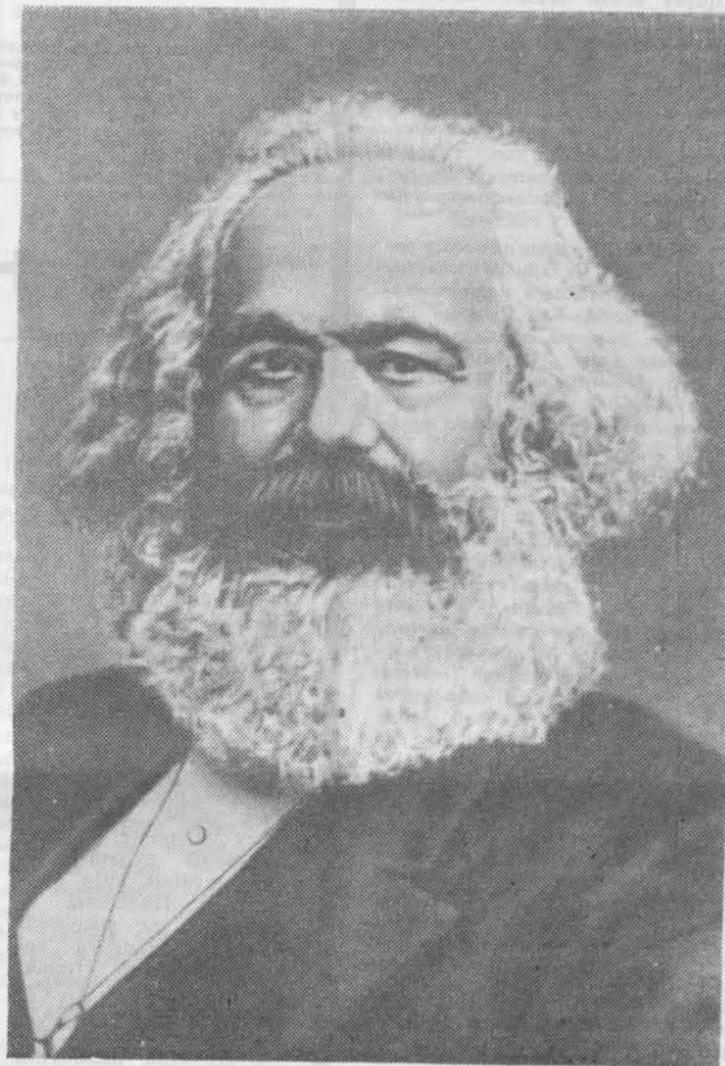
Цікавае сведчанне ўдзельніка баёў 1941 года ў Беларусі Героя Савецкага Саюза палкоўніка Е. Мандрыкіна: «Пад Крычавам мы адступалі апошнімі. Ззаду застаўся толькі малады артылерыст, які абяцаў прыкрыць наш адыход. Прозвішча яго не памятаю». Сведкам легендарнага паядынку быў і афіцэр гударыяўскай 4-й танкавай дывізіі оберлейтэнант Ф. Хенфельд, забіты праз год на палях Расіі. У яго дзённіку знайшлі запіс: «17 ліпеня 1941 года. Сакольнічы каля Крычава. Вечарам хавалі невядомага рускага салдата. Ён адзін, стоячы ля гарматы,

доўга расстрэльваў калону танкаў і пяхоты і загінуў. Усе здзіўляліся яго храбрасці». (Запіс паведаміў нам ваенны журналіст Ф. Селіванаў, які чытаў дзённік Ф. Хенфельда ў 1942 годзе і зрабіў з яго выпіскі).

Жыхары вёскі Сакольнічы Марыя, Лідзія і Екацярына Грабскія, Ольга Вяржбіцкая бачылі гэтага артылерыста. Перад боем ён прыходзіў у вёску. Гэта быў малады хлапец вышэй сярэдняга росту, з цёмна-русымі валасамі, адкрытым рускім тварам. Жыхары Сакольнічаў чулі артылерыйскую стрэльбу і бачылі танкі, якія гарэлі на шасэ. Потым па вясковай вуліцы праімчаліся нямецкія матацыклісты: яны акружалі артылерыста, заходзілі яму ў тыл. Потым гармата ля шасэ раптам змоўкла. І адразу ж адтуль данесліся аўтаматныя чаргі, выбухі гранат.

Артылерыст біўся да апошняга патрона і быў забіты ўжо блззбройным — выстралам з парабелума ва ўпор. Распластаўшыся,

(Заканчэнне на 2-й стар.)

КАРЛ МАРКС

І імя яго і справа перажывуць вякі...

Гэтыя словы сказаны пра Карла Маркса. Гэтыя словы — абсалютная ісціна, бо сярод тых здзяйсненняў і творчых подзвігаў, якія аказалі ўплыў на сусветную гісторыю, няма нічога, што можа параўнацца са справай Маркса і яго прадаўжальнікаў. Для мільёнаў ідэі Маркса сягоння сталі такія ж неабходныя, як хлеб, і такія ж натуральныя, як дыханне.

Сёння Марку сто сорок пяць год. Але за яго плячыма стаіць уся гісторыя чалавецтва, усё творчае, добрае і сумленнае, што ёсць у ёй, што расло, мацнела і перамагала

ў вяках, пакуль нарэшце не ўвасобілася ў гэтага чалавека з тварам генія, які сказаў вялікія словы: «Філасафы толькі розным чынам ТЛУМАЧЫЛІ мір, але справа заключаецца ў тым, каб ЗМЯНІЦЬ яго».

Маркс быў першым філосафам, надзеленым талентам барацьбіта, і першым барацьбітом, які вышаў на подзвіг не толькі са зброяй, але і з глыбокім і ясным вучэннем, якое прадоўжыў вялікі Ленін.

Гісторыя красамоўна пацвердзіла геніяльныя словы Маркса: «...У супрацьлегласць старому грамадству з яго эканамічнай беднасцю і палітычным вар'яцтвам нараджаецца новае грамадства, міжнародным прынцыпам якога будзе — мір, бо ў кожнага з народаў будзе адзін і той жа ўладар — праца!» Гэта грамадства — рэальнасць нашага сягоння, і гэта грамадства будзе пабудавана на ўсім зямным шары. Камунізм пераможа. У гэтым бясмерце Маркса.

ХРОНІКА

◆ Першы сакратар Нацыянальнага кіраўніцтва Адзінай партыі сацыялістычнай рэвалюцыі, прэм'ер-міністр Рэспублікі Куба Фідэль Кастра Рус і суправаджаючы яго асобы пачалі падарожжа га Савецкаму Саюзу. Яны вылецелі ў Волгаград.

◆ У Мінску госціць партыйная дэлегацыя Кубы на чале з намеснікам дырэктара Упраўлення школ рэвалюцыйнага выхавання Рэспублікі Куба Карласам Гансалесам Эрэра. Госці азнаёмліліся з выдатнымі мясцінамі сталіцы Савецкай Беларусі, пабывалі ў Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, наведалі Мінскі трактарны завод, прыгарадны калгас імя Гастэлы.

◆ Канструктары Беларускага аўтазавода закончылі распрацоўку новай звышцяжкай машыны-аўтапоезда грузавымальнасцю 65 тон. Ён складаецца з цягача «БелАЗ-548-В» і апракіднага паўпрычэпа. Даўжыня поезда 12,5 метра. Агульная вага грузанага аўтапоезда звыш ста тон. Рухавік магутнасцю 525 конскіх сіл дазваляе развіваць скорасць да 40 кіламетраў у гадзіну.

◆ Падыходзяць да канца работы яшчэ на адным участку транс'еўрапейскага нафтаправода «Дружба»—ад Сызрані да Пензы. Зварана і ўкладзена ў траншэі каля 240 кіламетраў труб д'яметра 1 020 міліметраў. Вялікая частка іх паступіла сюды з Новамаскоўскага завода.

◆ На 250 гектарах кукурузы, на 180—бульбу, на 60—цукровыя буракі і на 10 гектарах бабовыя будзе вырошчваць у гэтым годзе механізаванае звяно, якое ўзначальвае дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Уладзімір Паўлавіч Кот з калгаса «Кастрычнік» Хойніцкага раёна. З кожнага гектара механізатары абавязаліся сабраць па 700 цэнтнераў зялёнай масы кукурузы, па 160—бульбы і па 400 цэнтнераў карэння цукровых буракоў. Цяпер механізатары паспяхова вядуць сяўбу.

◆ На пасылках з кнігамі—адрас: «Польшча, Варшава...». Гэта—прадукцыя беларускіх выдавецтваў, якая накіравана нядаўна аддзела «Кніга—экспарт» Белкінагандлю на традыцыйны міжнародны кірмаш.

На кірмашы будуць багата прадстаўлены выданні беларускай савецкай літаратуры. Сярод іх творы Я. Купалы, Я. Коласа, Я. Брыля, А. Куляшова, Я. Маўра і іншых.

Усяго на кірмаш у Варшаве паслана 294 назвы беларускіх кніг па розных галінах ведаў—будуўніцтву, навуцы, тэхніцы, медыцыне, атэізму, спорце.

◆ Новы рэкорд рэспублікі ўстанавіў віцебскі штангіст найлягчэйшай вагі Якаў Пушчанскі. Ён штурхнуў штангу вагой у 110 кг.

Лідэрам першынства Мінска па сучаснаму пяцібор'ю стаў майстар спорту Е. Цярэнцьеў. У спаборніцтвах па фехтаванню ён атрымаў 24 перамогі.

Браты Цуба.

ГЕРОЙ АЖЫВАЕ НА ЭКРАНЕ

У гады вайны ў адным з няроўных баёў савецкі лётчык Аляксандр Гаравец уступіў у адзінаборства з дваццацю гітлераўскімі сцявятнікамі. Дзевяць з іх ён збіў, а астатніх прымусіў уцячы. За здзейснены подзвіг Гаравец пасмяротна прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Цяпер на радзіме героя ў вёсцы Машаны Сенненскага раёна, у Віцебску і іншых мясцінах, звязаных з яго імем, вядуцца к'наздымкі дакументальнага фільма аб Аляксандру Гаравцу. Карціна здымаецца па сцэнарыю беларускага пісьменніка А. Вялюгіна.

Гэта не легенда

(Пачатак на 1-й стар.)

ляжаў ён каля свайго гарматы. Яе шчыт быў зрашачоны асколкамі, лафет заліты крывёю. Было ясна, што яго параніла яшчэ ў пачатку бою, але ён веў агонь. Для моста дагаралі танкі і бронетранспарцёры, валяліся трупы. Немцы кавалі 57 магіль для забітых. Здавалася, што над танкавай калонай пранеслася эскадрылля штурмавікоў. А ўсё гэта зрабіў адзін баец! Каля разбітай гарматы тоўпіліся немцы: кожнаму хацелася паглядзець у твар гэтаму незвычайнаму чалавеку. Нават ветэраны гудэрыянскай дывізіі, якія ваявалі ў Польшчы і Францыі, не разумелі такога салдацкага гераізму. Немцы толькі пачыналі вайну з Расіяй і яшчэ не ведалі, што такое савецкі баец. Нямецкі палкоўнік выстраіў сваю часць, і па яго загаду чацвёрта афіцэраў апусцілі ў магільу цела героя. Палкоўнік сказаў прамову і заклікаў сваіх салдат вучыцца воінскай доблесці ў невядомага рускага артылерыста. Над магільай прагучаў трохразовы залп.

Обер-лейтэнант Ф. Хенфельд запісаў у дзёніку: «Палкоўнік перад магільай гаварыў, што калі б усе салдаты фюрэра змагаліся так,

як гэты рускі, мы заваявалі б увесь свет. Тры разы стралялі залпамі з вінтовак. Усё-такі ён рускі, ці трэба такая пашана?..».

Вядома, гэтым актам, здзейсненым на вачах у мясцовага насельніцтва, немцы праследавалі ў першую чаргу прапагандысцкую мэту. Ішлі першыя дні вайны—самыя цяжкія для нашай краіны. Заігрываючы з насельніцтвам акупіраваных раёнаў, фашысцкая прапаганда трубіла, што ў адступленні Чырвонай Арміі вінават не рускі народ, а савецкае вярхоўнае камандаванне, што сам па сабе савецкі салдат умее біцца не горш за нямецкага.

Так пад Крычавам у ліпеньскі вечар 1941 года з'явілася авяная легенда адзінокая магільа. Калгасніца А. Поклад умацавала на ёй прабітую куляй каску артылерыста і ў гады фашысцкай акупацыі самааддана ахоўвала магільу невядомага рускага салдата.

Хто ж ён, гэты герой з герояў?

Пасля бою ў яго гімнасцёрцы знайшлі паперку з прозвішчам і адрасам. Немцы зачыталі яе, а жыхарка вёскі О. Вяржбіцкая пераклала гэкт аднаўскаўцам, якія былі сагнаны на пахаванне.

О. Вяржбіцкая і М. Грабская назаўсёды запамнілі імя юнака. З гэтага і пачаліся пошукі. Амаль дзесяць год спрабавалі разгадаць гэту загадку супрацоўнікі музеяў і архіваў, журналісты, ваянныя гісторыкі. Ім дапамагалі сотні людзей, якія зацікавіліся лёсам героя,—калгаснікі Беларусі, мясцовыя партыйныя і савецкія работнікі, афіцэры. І пошукі ўвянчаліся поспехам.

Імя героя—Сірацін Мікалай Уладзіміравіч. Чырвонаармеец 13 арміі, ураджэнец горада Арла, рабочы завода «Тэкмаш». Ён быў прызваны ў Чырвоную Армію ў 1940 годзе і служыў у Беларусі ў 55 стралковым палку. Там жа пачаў вайну, быў паранены, трапіў у акружэнне, уцёк, ляжаў у шпіталі і адтуль ужо абстраляным і загартаваным байцом зноў вярнуўся на перадні край, на 476 кіламетр Маскоўска-Варшаўскага шасэ, дзе і адбыўся яго легендарны паядынак з танкамі Гудэрыяна.

Нават ворагі салютавалі над цэлам героя, а суайчыннікі склалі пра яго цудоўную легенду-быль.

М. МЕЛЬНИКАУ.
Л. ЮШЧАНКА.

ЦАНОЙ ЖЫЦЦЯ

Біяграфія яго нічым асаблівым не адрозніваецца ад біяграфій многіх іншых сялян заходніх абласцей Беларусі. З маладых год ён батрачыў у маёнтку пана Замойскага. 17 верасня 1939 года Савецкая Армія прынесла яму, як і ўсяму працоўнаму народу Заходняй Беларусі, вызваленне. Але вельмі мала давялося Івану Цубе пажыць вольным, шчаслівым жыццём. Грымнула вайна, а з ёй прыйшлі разбурэнне, голад, здзекі гітлераўскіх катаў.

Вёска Навіна Брэсцкай вобласці, дзе жыў Іван Самуйлавіч, знаходзілася ў партызанскім краі. У лютым-сакавіку 1943 года гітлераўскія воінскія часці і паліцэйскія атрады арганізавалі блакаду Пінскага партызанскага злучэння, якім камандаваў Герой Савецкага Саюза Васіль Захаравіч Корж. Выкарыстаўшы ўмелы манеўр, асноўныя сілы партызан выйшлі з акружэння. Мірнае насельніцтва, пераважна жанчыны, дзеці і старыя, кідалі свае хаты і ішлі за партызанамі.

15 лютага... Марозны зімовы дзень. На Грычынаўскай дарозе паказаўся атрад карнікаў. Унукаў і нявестку Іван Самуйлавіч паспеў адправіць да партызан, а сам кінуўся да ўрочышча Вярбы. Але было позна. Фашысты заўважылі старога і павялі назад, у вёску.

Гітлераўцы прывалалі за ногі міма Івана Самуйлавіча яго старэйшага брата Міхаіла, патрабуючы, каб той паказаў дарогу да партызан.

— Няхай вам ваўкі пакажуць,— працадзіў скрозь зубы Міхаіл.

Разраздзіўшы ў Міхаіла пісталет, эсэсаўскі афіцэр накінуўся на Івана Самуйлавіча, патрабуючы, каб той правёў да партызанскай стаянкі.

— Добра,—павольна прамовіў Іван Самуйлавіч і, падганяемы прыкладамі, пайшоў наперадзе атрада да лесу.

Немцы ішлі асцярожна, трымаючы напачаткова аўтаматы.

Лес скончыўся, пачалася дрыгва, ледзь прыкрытая снегам. Прайсці тут мог толькі чалавек, які добра ведаў гэтыя глухія сцежкі. Зрабі крок убок—і дрыгва назаўсёды праглыне цябе.

Падвечар, сям-так прайшоўшы кіламетраў дзесяць атрад наблізіўся да рачулі Лань. Стары цяжка апусціўся на пень і, насмешліва разглядаючы ўспацелых эсэсаўцаў, прамовіў:

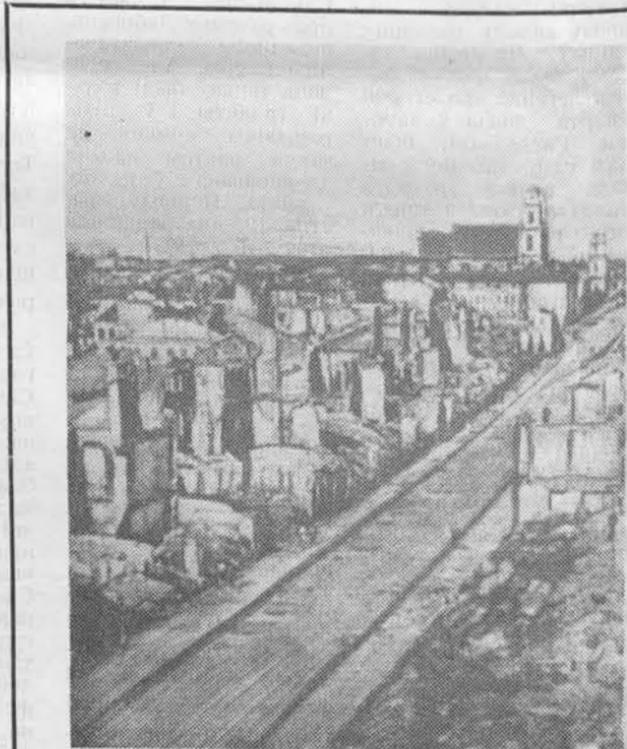
— Далей ісці няма куды... Тут вы, людаеды, перамерзнеце, падохнеце з голаду ці вас пераб'юць партызаны.

Удар прыкладам па галаве аглушыў Івана Самуйлавіча... Ён ужо не пачуў стрэлу, які абарваў яго жыццё.

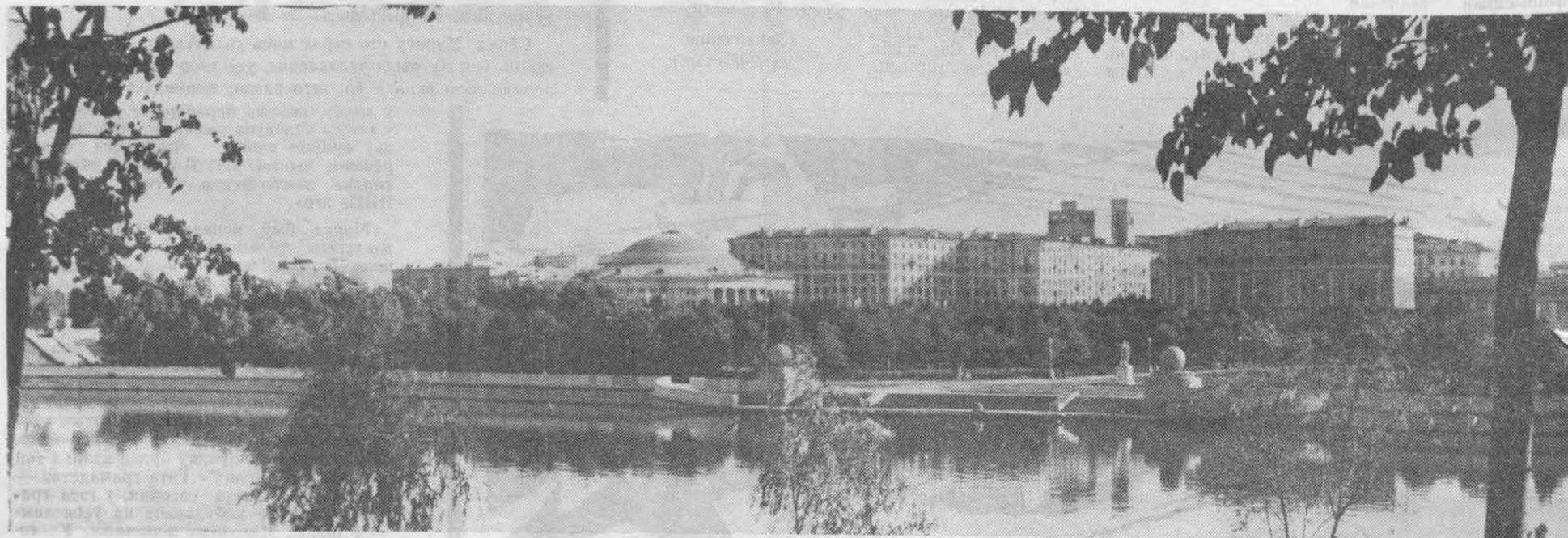
Толькі праз месяц родныя знайшлі яго труп. Пахаваны быў Іван Самуйлавіч з усімі ўшанаваннямі, як сапраўдны герой.

Непраходная дрыгва, дзе знайшлі сваю смерць фашысты, ператвараецца цяпер у квітнеючыя палі, засаджваецца садамі. І квітнець ім заўсёды, прыносяць шчасце людзям, за будучыню якіх аддаў жыццё сямі-дзесяціпяцігадовы беларускі селянін Іван Самуйлавіч Цуба.

А. АНІСІМАУ,
навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі АН БССР.

Такім пакінулі Мінск фашысты ў 1944 годзе.

Так выглядае Мінск сёння.

З кожным днём расце і прыгажэе Магілёў. НА ЗДЫМКУ: брыгадзір Аляксандр Старавойтаў на будаўніцтве жыллага дома. Фота Н. Жалудовіча.

Сын беларускай зямлі

«Жыццё кароткае, але слава доўгая» — часта сярэд сваіх баявых сяброў гаварыў малады генерал Леў Даватар. Гэтыя словы могуць быць па праву аднесены і да яго біяграфіі военачальніка-бальшавіка, сына беларускага селяніна.

Імя нацыянальнага героя Беларусі добра вядома ўсяму савецкаму народу. Яно асабліва дорага для землякам — віцязянам. Тут, у вёсцы Хоціна, у 1903 годзе Даватар нарадзіўся і вырас.

Яшчэ будучы юнаком, Леў Міхайлавіч горача палюбіў родны беларускі народ, яго звычкі і культуру. Запаветнай марай Даватара было стаць настаўнікам беларускай мовы і літаратуры. У 1922 годзе, скончыўшы сярэднюю школу, ён паехаў у г. Мінск і паступіў у педагагічны інстытут.

Гэта быў цяжкі час. З-за дрэнных матэрыяльных умоў Льву Міхайлавічу прыйшлося спыніць вучобу. Юнак наняўся на работу ў адну з кавалерыйскіх часцей.

«Папрацую крыху і зноў у інстытут», — думаў ён. Але, прыгледзеўшыся да ваеннай службы, Даватар застаўся служыць у воніскай часці. З гэтага часу ўсе жыццё Льва Міхайлавіча звязана з арміяй, з абаронай сацыялістычнай Айчыны.

Даватар прайшоў суровую ваенную службу: быў чырвонаармейцам, курсантам кавалерыйскай школы, камандзірам узвода, эскадрона, начальнікам штаба палка, брыгады, дывізіі, а пазней камандзірам гвардзейскага кавалерыйскага корпуса.

У маёй памяці паўстае светлы вобраз Героя Савецкага Саюза генерала Л. Даватара, з якім я разам служыў у гады вайны.

У жніўні 1941 года я знаходзіўся ў распараджэнні штаба Заходняга фронту і чакаў прызначэння на пасаду. Мне стала вядома, што ў лясах Смаленшчыны ліха граміць фашысцкія тылы кавалерыйскай групы пад камандаваннем палкоўніка Даватара. І я, праслужыўшы ў коннай артылерыі дваццаць год, паставіў сабе задачай атрымаць прызначэнне да Даватара. Мне ўдалося дабіцца гэтага.

Невысокага росту, каржакаваты, дужы, адзеты ў зялёную гімнасцёрку і сінія брыджы, у наваксанавых да глянцу ботах з бліскучымі шпорами, Даватар рабіў

уражанне падцягнутага афіцэра, які прывык старанна клапаціцца аб сваім знешнім выглядзе. На грудзях у яго ўжо пабліскаваў змалю новенькі ордэн Чырвонага Сцяга, атрыманы ім за баі на Салаўёўскай пераправе праз Дняпро.

Леў Міхайлавіч валодаў вялікай сілай волі, у баявой абстаноўцы быў выключна смелы і бяспашны, захапляў сваім асабістым прыкладам астатніх. Падначалены любілі Даватара, і ён карыстаўся ў іх заслужаным аўтарытэтам.

У жніўні 1941 г. Л. М. Даватар быў камандуючым кавалерыйскай групай, прызначанай для дзеянняў у глыбокім тыле нямецка-фашысцкіх войск. Ліхія коннікі пад яго камандаваннем з боем прарваліся ў тыл гітлераўцаў, сарвалі работу камунікацый праціўніка, парушылі кіраўніцтва войскамі і адцягнулі на сябе больш дзювох дывізіі фашыстаў. Кавалерысты знішчылі некалькі тысяч салдат і афіцэраў ворага, дзiesiąты танкаў, сотні аўтамашын, захапілі шматлікія трафеі, якія пайшлі потым на ўзбраенне партызанскіх атрадаў. Сваімі смелымі, ініцыятыўнымі дзеяннямі коннікі-даватараўцы дапамаглі нашым войскам затрымаць наступленне фашыстаў на Маскву.

Варожыя салдаты і афіцэры, якія сумелі ўцячы з разгромленых гарнізонаў, разнісілі чуткі аб з'яўленні ў іх тыле ста тысяч рускіх казакаў. Даватар жа ўзяў з сабой у рэйд усяго каля трох тысяч коннікаў, 24 станкавыя кулямёты і ні адной гарматы. Населенства вызваленых раёнаў наладжвала даватараўцам цёплыя сустрэчы. Савецкія людзі дзяліліся з коннікамі апошнім мяшком аўса, апошнім кавалкам хлеба, павадалі ўсё, што ведалі пра фашысцкія войскі.

К канцу 1941 года кавалерыйскі корпус генерала Даватара нанёс гітлераўцам нечаканы контрудар. Гэты удар сарваў наступленне праціўніка ад Сонцагорска на Маскву. Затым конніца Даватара, выкарыстоўваючы туманнае надвор'е, праскочыла паміж апорнымі пунктамі абароны гітлераўцаў і накіравалася ў іх тыл. Адзін за другім вызвалілі даватараўцы гарады і вёскі Падмаскоўя ад фашысцкай погані.

У шэры, туманны дзень 19 снежня 1941 года часці кавалерыйскага корпуса выйшлі на шасэ Валакаламск — Руза. Ішоў снег. Неба было зацягнута цяжкімі хмарами. Па палях і дарогах мяла сухая снежаньская замечь. На кожным кроку з-пад снегу тырчэлі рэшткі аўтамашын, разбітыя павозкі, ляжалі конскія трупы, валялася ўсялякая маёмасць, якую пакінуў паспешліва адступаючы вораг.

Разведка данесла, што ў вёсцы Палашкіна на заходнім беразе ракі Рузы ёсць шматлікі гарнізон фашысцкіх войск. Спроба нашых коннікаў з ходу захапіць вёску Палашкіна не ўянячалася паспехам. Праціўнік адкрыў моцныя мінамётны і кулямётны агонь і кінуў у контратаку батальён пяхоты з танкамі. Нашы перадавыя эскадроны адыйшлі назад, заляглі і пачалі акапавацца.

— Таўлісь, трэба неадкладна падняць байцоў у атаку! — крыкнуў Даватар, спусціўся сам на лёд і пабег да ланцугоў салдат. Ён быў у зялёнай бякешы, шэрай кубанцы, з маўзерам у руцэ. За генералам кінуліся яго ад'ютант, палкоўнік Таўлісь, камандзір каманданцага эскадрона і некалькі афіцэраў і салдат.

З боку Палашкіна доўгай чаргой заліўся буйнакаліберны кулямёт. Даватар спыніўся, некалькі разоў панікнуў і цяжка апусціўся на снег. Ад'ютант кінуўся да свайго генерала, прыўзняў яго, але быў скошаны наступнай чаргой. Рухнуў палкоўнік Таўлісь. Кінуўся да Даватара камандзір эскадрона, але тут жа паваліўся мёртвым. Гэта было ў 14 гадзін 36 мінут 19 снежня 1941 года.

Вестка аб гібелі генерала Даватара разнеслася імгненна. Па баявых парадках працавала адно слова: «Адпомсціць!».

Загрымелі конныя батарэі. Разлікі старшых сержантаў Яршова і Кастылёва на руках выкацілі гаўбіцы да самага берага і адкрылі беглы агонь па будынках, у якіх заселі гітлераўцы. Агонь праціўніка пакрысе пачаў заціхаць. Коннікі ўзняліся з лёду і з грамавым «ура!» кінуліся наперад, акружаючы вёску. Эскадрон за эскадронам урываўся на вуліцу.

Уначы цела Л. М. Даватара было адпраўлена для пахавання ў Маскву. Коннагвардзейцы назаву сёды развітваліся са сваім любімым генералам.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 21 снежня 1941 года Льву Міхайлавічу Даватару было пасмяротна прысвоена высокае званне Героя Савецкага Саюза.

У сталіцы БССР — горадзе Мінску ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ўстаноўлена скульптура Героя Савецкага Саюза гвардыі генерал-маёра Л. М. Даватара.

Імя вернага сына беларускай зямлі Льва Міхайлавіча Даватара стала адным з любімых імён герояў Вялікай Айчыннай вайны, якія беражліва захоўвае ў памяці наш народ.

В. В. ІГНАЦЬЕУ,
генерал-маёр у адстаўцы.

ПЕРАКАНАЛІСЯ НАВАТ І СКЕПТЫКІ

Паважаныя таварышы! Шчыра ўдзячны за тое, што вы адгукнуліся на маю просьбу і дапамаглі пазнаёміцца з Мацеем Райцавым. Я заўсёды з цікавасцю чытаю расказы людзей, што наведлі Савецкі Саюз, якім вы прадастаўляеце магчымасць падзяліцца сваімі ўражаннямі на старонках газеты.

Нядаўна Райцаў наведваў мяне і між намі адбылася сяброўская гутарка. З удзячнасцю ўспамінаў Райцаў аб тым радасным прыёме, які быў аказаны яму і яго сям'і таварышамі з Камітэта як у Берліне, так і ў Мінску.

Да позняй ночы і на наступную раніцу мы гаварылі аб паездцы Райцава ў Магілёўскую вобласць, дзе ён нарадзіўся і правёў сваё юнацтва. І калі я слухаў просты расказ відавочцы і разглядаў прывезеныя ім фатаграфіі з відамі сталіцы Беларусі і такіх дарагіх сэрцу вясковых пейзажаў, я разам з ім перажываў радасць спаткання з роднымі мясцінамі.

Ведаючы, што многія з нас жывуць надзеяй калі-небудзь пабываць на Радзіме, я пазнаёміў і іншых суайчыннікаў з падрабязнасцямі расказа Райцава.

Вядома, мне і іншым суайчыннікам даводзілася і раней чытаць аб паездках нашых суайчыннікаў у Савецкі Саюз, але, прызнаюся, у многіх яшчэ захоўваўся скептыцызм. А вось паездка і, галоўнае, шчаслівае вяртанне Райцава зрабілі тут ашаламляльнае ўражанне.

Цяпер у сэрцах многіх, хто лічыў паездку ў родныя мясціны неажыццявімай марай, пачынае ўспыхваць агоньчык надзеі. І нават тых, у каго ў выніку працяглай духоўнай адарванасці ад сваёй краіны і пад уплывам пастаяннага псіхалагічнага ціску акружаючага асяроддзя выпрацаваўся нейкі асаблівы спосаб мыслення з яго крайняй насяржанасцю і недаверам ва ўспрыняцці многіх фактаў жыцця, прыклад Райцава прымусяў задумацца.

І вось у час гутаркі з адным такім скептыкам (цяпер ён ужо, здаецца, былы скептык) давялося пачуць такую рэпліку: — Проста неверагодна, каб такі чалавек мог вярнуцца назад. Гэта ў сваім родзе Калумб. Але, — працягваў скептык, — калі Калумб мог спадзявацца на бога, на што ж мог спадзявацца Райцаў, адпраўляючыся ў невядомы шлях?

Так, Райцаў ехаў не пад аховай замежнага пашпарта, але з адкрытай душой, паверыўшы ў высакародства нашага народа і гуманнасць савецкіх законаў.

І вось сам факт паспяховага вяртання яшчэ раз пацвярджае, што дзяржаўны лад, які існуе на нашай Радзіме, грунтуюцца на такіх прававых устолах, якія забяспечваюць чалавеку яго асабістую свабоду і бяспеку.

Мяркуючы, што вы атрымаеце гэта пісьмо да 1 Мая, я хачу павіншаваць вас са святам і перадаць нашы найлепшыя пажаданні.

З прывітаннем
Англія.

Е. Т. з сям'ёй.

На васемнаццатай вясне

Гэта было вясной 1944 года. Пад магутнымі ўдарамі Савецкай Арміі гітлераўскія войскі адыходзілі на захад. Невялікая група савецкіх разведчыкаў на акупіраванай тэрыторыі вяла назіранні за перамяшчэннем варожых сіл.

Начальнік разведгрупы капітан Пяроў толькі што атрымаў радыёграм ад камандавання: тэрмінова патрэбны былі даныя аб варожым гарнізоне Себежа. Хвіліну падумаўшы, капітан выклікаў да сябе Сураўневу.

— Ёсць адказнае заданне, — сказаў ён, — сядзі, Лена. Себеж... — Капітан адзначыў алоўкам кропку на карце. — Трэба ўстанавіць сувязь з мясцовымі падпольшчыкамі. Тэрмін — двое сутак.

На заходзе сонца Лена адправілася ў дарогу. Прайсці трэба было немалы шлях. Вакол — глухі лес. Дзяўчына ішла ў ўспаміналы родны пасёлак Обаль — невялікую станцыю паміж Віцебскам і Полацкам. Там яна вучылася ў школе, адтуль пайшла ў партызаны.

Навакол было ціха, і, здавалася, на свеце няма вайны. Тонкі пах маладога лісця прыемна кружыў галаву. Нейкае цудоўнае, нязведанае пачуццё хвалявала душу. Для Лены наступіла васемнаццатая вясна...

Партызанка выканала заданне і збіралася ў атрад. У гэты час у раёне Себежа немцы пачалі шырокую карную экспедыцыю супраць народных мсціўцаў. У вёсцы Макеенкі жыхары папярэдзілі аб гэтым Лёну, прапанавалі перакаць. Аднак яна рашыла прабрацца да сваіх.

Ноч з 22 на 23 мая была светлай. Яшчэ ружовай зарой свяціўся захад, а над зямлёй ужо ўсплыў месяц. Лена асяржэна прабралася глухімі мясцінамі. Ззаду засталася вёска Дзянісенкі, Гаравыя. Яна падыходзіла да вузкага перашыйку, што паміж азёрамі Лісна і Печарыца. Было ціха, толькі ў траве стракаталі конікі, ды дзесьці ў кустах салавей пес-

няй сустракаў раніцу новага дня. І раптам!

— Хальт!

У адказ Лена двойчы стрэліла ў напрамку вокрыку і кінулася назад. У той жа момант нібы з-пад зямлі перад ёй вырасла цень. Рэзкі удар па галаве, і Лена страціла прытомнасць.

Допыт цягнуўся амаль увесь дзень. Прытомнеючы, Лена чула адны і тыя ж пытанні: «З кім мела сувязь? Якое заданне выконвала? Дзе знаходзіцца атрад?» Лена маўчала. І толькі адчушы, што хутка канец голасам, поўным нянавісці, сказала: «Нічога я вам не скажу, а за мяне вам адпомсціць!».

30 мая партызаны знайшлі труп Лены. Вось што аб гэтым пісаў капітан Пяроў у рапарце на імя камандзіра часці: «Твар з страшнымі слядамі пабою прыкладамі, валасы вырваны, рукі вывернуты, ногі звязаны тоўстым тэлеграфным дротам, мноства слядоў нажавых і штыхавых ран, тры кулявыя раны: у галаву, грудзі і жывот!».

У патаемнай кішэні пінжака была знойдзена запіска. Яе нельга чытаць без хвалявання. За паўгадзіны да смерці Лена пісала: «Я — савецкая разведчыца. Хоць загіну, але ўсё ж вам, парэзітам, на нашай зямлі не бываць!».

Лена не выдала ніводнага чалавека. І разведчыкі, і падпольшчыкі працягвалі барацьбу да самага прыходу Савецкай Арміі.

Даўно адгрымела вайна. Шчаслівая і незалежная, квітнее Беларусь. На радзіме Лены Сураўневай у Обалі кіпіць мірнае імклівае жыццё. Удзень і ўначы ярка гараць печы цагельнага заводу, міма светлых будынкаў школы і дзіцячага дома магутныя самазвалы ідуць на торфараспрацоўку. Раніцамі рабочы люд спяшаецца на працу, а вечарамі дзяўчаты спяваюць цудоўныя беларускія песні.

Не, не дарма аддала Лена сваё маладое жыццё.

Аляксандр СЦЕПАНЕЦ.

Мазырскія школьніцы: Лена Хальчэня (злева), Надзя Шасцерык, Ніна Ігнатава і Лена Шамборская.

ЗАЛАТЫ ЛЕТАПІС ДРУЖБЫ

У 1950 годзе ў вялікай аўдыторыі філасофскага факультэта Карлавага ўніверсітэта ў Празе я слухаў беларускага паэта Максіма Танка. Аўдыторыя была перапоўнена. Тут былі чэхі і славакі, украінцы і лужыцкія сербы, балгары і палякі.

Максім Танк сціпа і пяшчотна звярнуўся да студэнтаў, потым прачытаў свой верш «Танк». Мы разумелі амаль кожнае яго слова, бо паэт чытаў верш аб першым савецкім танку, які прарваўся ў Прагу ў дні пражскага паўстання.

У гэтым вершы былі перададзены цёплыя, братнія пачуцці савецкага чалавека, простага сына слаўнай Беларусі.

Многа вершаў, апавесцей і аповядаў прысвечана пісьменнікам СССР сумеснай гераічнай барацьбе савецкага і чэхаславацкага народаў. Перад намі кнігі Героя Савецкага Саюза А. Н. Сабурова «Таямнічы капітан» і пісьменніка А. Амецістава «Вернасць за вернасць», рамана Л. Леонава «Высокія Татры», А. Ганчара «Сцяганосцы», С. Кружынскага «Горны патак», аповядаў К. Сіманова, Б. Палявога і многія іншыя.

Мне асабіста запамніўся такі выпадак. Першы дзень пражскага паўстання — 5 мая 1945 года. К вечару пайшоў моцны дождж. Мы знаходзіліся ў будынку Рускай гімназіі, недалёка ад Панкрацкай турмы. Я добра памятаю, як чатыры беларускія дзяўчыны, якія ўцяклі з Панкрацкай турмы, апынуліся нечакана побач з намі. Яны былі змучаныя, худыя, але папрасілі рэвалюцыйны камітэт паўстаўшай Прагі паслаць іх на барыкады. На наступны дзень яны разам з чэхаславацкімі патрыётамі змагаліся супраць фашыстаў.

Вайна скончылася. Сонца свабоды ўзыйшло над нашай залатой Прагай. Прага ўпрыгожылася кветкамі, а ў блакітным вясеннім небе лунаў чырвоны сцяг. На вуліцах горада з'явіліся савецкія танкі і «кацюшы». Падыходзім да машыны, і вось адна з беларускіх дзяўчат пазнае сваіх... Колькі слёз і радасці!

Цяпер, калі наша краіна адзначае 18-ю гадавіну вызвалення Чэхаславакіі Савецкай Арміяй, нам хочацца выказаць глыбокую падзяку ўсім тым, хто ішоў побач з намі насустрач дню перамогі. Шчырае братняе прывітанне шлём невядомым нам чатыром беларускім дзяўчатам, якія праявілі стойкасць і мужнасць у дні пражскага паўстання.

Мы перажылі цяжкія гады акупацыі. Вялікі савецкі народ вызваліў нас з ланцугоў фашызму, указаў нам шлях да шчаслівага жыцця, да сацыялізма.

Нядаўна мы атрымалі кнігу беларускага аўтара Івана Дзмітрыевіча Ветрава «Браты па зброі» (Мінск, 1962). Кнігу мы прачыталі з асаблівай цікавасцю. Гэта ж сапраўдны залаты летапіс сумеснай барацьбы беларускіх і славацкіх партызан. Аўтар спыніўся на ўсіх асноўных момантах партызанскага руху на Палессі, засяродзіў сваю ўвагу на важных момантах сумеснай барацьбы славакаў і беларусаў. У асабе аўтара кнігі «Браты па зброі» мы бачым аддаванага патрыёта не толькі слаўнай Беларусі, але і нашай любімай

Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі.

9 мая 1945 года адбыўся паварот у гісторыю чэхі і славакаў. Цяпер, калі мы адзначаем 18-ю гадавіну свайго вызвалення, працоўны народ Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі, згуртаваны вакол Камуністычнай партыі, прыносіць бязмежную ўдзячнасць свайму вызваліцелю — Савецкаму Саюзу.

Андрэй С. ШЛЯПЕЦКІ,
старшы выкладчык
педінстытута.

г. Прашаў, ЧССР.

БЕРЕЗЫ

Песня из кинофильма
«Первый день мира»

Я трогаю русые косы,
Ловлю твой задумчивый

взгляд.
Над нами весь вечер березы
О чем-то чуть слышно

шумят.
Березы, березы,
Родные березы не спят.

Быть может, они напевают
Знакомую песню весны,
Быть может, они вспоминают
Суровые годы войны.
Березы, березы,
Родные березы не спят.

Неужто свинцовой метелью
Земля запылает окрест
И снова в солдатских шинелях
Ребята уйдут от невест?
Березы, березы,
Родные березы не спят.

Я трогаю русые косы,
Ловлю твой задумчивый

взгляд...
Не спят под Москвою березы,
В Париже каштаны не спят.

Березы, березы,
Родные березы не спят.

Слова В. ЛАЗАРЕВА. Музыка М. ФРАДКИНА.

Ідзе канцэрт.

Фота С. Кольчанкі.

СЛОВА ДЗЕДА ТАЛАША

Дзед Талаш прыехаў у Гомель, калі Савецкая Армія ачысціла горад ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Ён павольна ішоў па засыпаных цэглай вуліцах. Яго пазнавалі дзеці, моладзь, дарослыя і асабліва старыя, якім прыйшлося многа чуць пра мужныя ўчыны легендарнага беларускага партызана. Ён быў у ваеннай шапцы са звяздай і ў шынялі. На грудзях ордэн Айчыннай вайны, уручаны ветэрану-партызану ў Крамлі, ордэн Чырвонага Сцяга — узнагарода за заслугі ў грамадзянскай вайне і медаль «Партызану Айчыннай вайны».

Дзед Талаш прыехаў з Масквы, дзе ён знаходзіўся некаторы час па справах. Ён некалькі разоў сустрэўся там з народным паэтам Беларусі Якубам Коласам. Аб гэтых сустрэчах Якуб Колас пісаў жонцы Марыі Дзмітрыевне: «Я гляджу на яго сцяжыніскі воблік, і мне з ім веселей».

Гомельскія камсамольцы ў гонар прыезду дзеда Талаша арганізавалі сход. На ім праслаўлены партызан раскажаў аб мужных учынках народных месціцаў, аб тым, што ў Чырвонай Арміі змагаюцца тры яго блізкія родзічы: унук Пятро Талаш, другі ўнук Шэвель і пляменнік — сын сястры Марыі.

У той час значная частка Палесся была ўжо вызвалена ад гітлераўскіх акупантаў, і дзед-партызан у заключэнне сваёй прамоў звярнуўся на сходзе з заклікам да калгаснікаў Палесся і іншых раёнаў Беларусі:

— Трэба так пасеяць хлеб, каб ураджай гэтага года быў найбагацейшым. Высокім ураджаем мы дапаможам Чырвонай Арміі лепш гнаць з нашай зямлі ворага, а таксама адбудаваць нашу разбураную краіну.

М. ЖЫГОЦКІ.

Салдаты стальных магістраляў

Ля перона спыніўся цягнік. Яго прывёў машыніст Мінскага дэпо Зенон Крамоўскі. На вагонах надпіс: Вюнсдорф — Масква. А быў час, калі машыніст першай паравознай налоны асабога прызначэння Крамоўскі вадзіў цягнікі пад грузат мін і снарадаў. Гэта былі дні цяжкіх выпрабаванняў для Радзімы.

Розныя грузы даводзілася вазіць Зенону Баляслававічу па дарогах вайны. За яго плячымі Варонежскі, 3-ці Украінскі, 2-гі Беларускі франты. Арлоўска-Курская дуга. Радзіма высокая ацаніла працу чыгуначніка і салдата Зенона Крамоўскага. Ён мае пяць урадавых узнагарод. Міністэрства шляхоў зносіў прысвоіла яму званне «Ганаровага чыгуначніка».

У Мінскім дэпо многа машыністаў, былых франтавікоў. Гэта дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Іван Жарыкаў, Станіслаў Сварскі, Віктар Каралевіч, Якаў Кругер, Сяргей Растваргуеў і іншыя. Сёння яны вадзяць пасажырскія і грузавыя цягнікі. Машыністамі-чыгуначнікамі праведзены сотні саставаў, перавезены тысячы тон звышпланавых народнагаспадарчых грузаў.

А. ШНЕЙДЭР.

НА ПОМНІК АБОРОНЦАМ ЛЕНІНГРАДА

Гарачую падтрымку працоўнікоў розных гарадоў краіны знайшла патрыятычная ініцыятыва ленынградцаў, якія вырашылі стварыць велічны манумент абаронцам горада-героя на берагах Нявы. Штодзённа на бягучы рахунак № 114292 паступаюць значныя грашовыя сродкі ад людзей розных прафесій і нацыянальнасцей. Ва ўзвядзенні помніка героям абароны хочучы удзельнічаць і шматлікія таварышы, якія жывуць у Мінску, Брэсце, Віцебску і іншых гарадах Беларусі. «Дарагія сябры! Мой бацька адстойваў горад Леніна ад ворага, змагаючыся пад Пушкіным.

Высылаю вам 10 рублёў. Хачу быць удзельнікам стварэння помніка загінуўшым героям за абарону Ленінграда. Н. Вастрэкоў, г. Бабруйск».

За гэтымі радкамі — цёплыя сэрцаў і вялікая чуласць — сведчанне таго, як дорага народу памяць аб гераічных абаронцах Ленінграда. Пад сценамі гэтага горада змагаліся людзі розных нацый.

«Мы ніколі не жылі ў Ленінградзе, але гэты горад для нас заўсёды будзе родным. Гераічныя абаронцы горада Леніна цаной наймаверных намаганняў выратавалі не толькі свой горад. Яны выратавалі нашу гіс-

торыю, нашу культуру. Няхай жа народны помнік будзе прысвечаны светлай памяці тых, хто аддаў жыццё за наша шчасце».

Гэтыя радкі належаць мужу і жонцы Агрыновічам, работнікам Слонімскай кардоннай фабрыкі «Беларусь», якія прыслалі на помнік 20 рублёў.

Ідуць і ідуць пісьмы, з Беларусі, Украіны, Узбекістана — з усіх канцоў краіны. Тысячы савецкіх патрыётаў выказваюць жаданне ўдзельнічаць у стварэнні манумента абаронцам Ленінграда, шлюць добраахвотныя ўзносы.

В. КРІВАШЭІН.

Я сядзеў у прыстанцыйным скверы, ля сцілага абеліска загінуўшым воінам.

Сонца ўжо было высока. На прыступках помніка сядзеў стары з малым. Хлопчык вадзіў ручкай па вільготнаму ад расы каменю, а дзядуля задумліва глядзеў кубысцы ў далечыню.

— Дзеда, у дзядзькі-салдата слэзкі, — пацягнуўшы за рукаў старога, сказаў хлопчык.

Мужчына падняў галаву.

— Салдат ніколі не плача, сыноч. Гэта раса. — Дзядуля, — ціха запытаў малы, прыціскаючыся да старога, — а ў цябе таксама расінка, як у дзядзькі-салдата?

І змахнуў са шчакаў дзеда вялікую кроплю, падобную на тую, што кацілася па высечаным з каменя твары воіна.

І. МАЛАШКОУ.

ДЛЯ ЗАХОДНЯЯ ЕУРОПЫ

ДЛЯ ЗША І КАНАДЫ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па сярэднеўрапейскаму часу на сярэдняй хвалі 227 метраў (ці 1322 кілагерцы) з 6 да 7 гадзін, з 16.00 да 17.00 і з 21.00 да 21.30;

на кароткай хвалі 30,83 метра (ці 9730 кілагерцаў) з 6 да 7 гадзін.

Па нядзелях — на хвалях 30,83 метра і 227 метраў з 8 да 9 гадзін і з 10 да 13 гадзін.

НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Па серадах — ад 22 гадзін 30 мінут па сярэднеўрапейскаму часу на хвалі 42,15 метра (ці 7140 кілагерцаў) і на хвалі 31,48 метра (ці 9530 кілагерцаў);

па нядзелях — ад 8 гадзін раніцы па сярэднеўрапейскаму часу на хвалях 30,83 і 227 метраў.

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па нью-йоркскому часу з 19.30 да 20.30 на хвалях: 31,04 метра (ці 9665 кілагерцаў), 31,23 метра (ці 9605 кілагерцаў), 41,15 метра (ці 7290 кілагерцаў).

НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Па суботах — ад 20 гадзін да 20 гадзін 30 мінут па нью-йоркскому часу на кароткіх хвалях: 31,04 метра (ці 9665 кілагерцаў), 31,23 метра (ці 9605 кілагерцаў), 41,15 метра (ці 7290 кілагерцаў).

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

РАСА

